

Євген ТИЩУК

Патріотизм

як перепустка в майбутнє

Із чого починається Батьківщина? Не помилюся, якщо скажу: з почуття патріотизму. З любові до України, з гордості за те, що ти її син чи донька. А ще – з постійної внутрішньої потреби виховувати й культивувати в собі найкращі духовні якості й державотворче мислення. Відомо, що за останні тисячоліття у світі існувало понад 1000 націй і народностей. Але зуміли пронести свою автентичність, а відтак відстояти державність лише близько 200. Що допомогло їм у вирі боротьби за виживання? Насамперед воля до життя та дух патріотизму. І саме це, на мій погляд, може стати об'єднавчою ідеєю.

Усе починається зі школи

На щастя, після розпаду Радянського Союзу система військово-патріотичного виховання в Україні, на відміну від інших республік СРСР, не зникла. Проте так і не набула нової якості. Чому?

Відповідь проста. Сьогодні найголовнішим центром військово-патріотичної підготовки та виховання юнаків залишається школа. Отже, не можна вважати нормальним становище, коли в більшості середніх навчальних закладів немає штатних викладачів предмета «Захист Вітчизни». Мабуть, забулося висловлювання «залізного Бісмарка», який вважав саме шкільного

вчителя «творцем перемоги Пруссії».

Наприклад, у багатьох школах Одеської області та й безпосередньо в місті-герої штатно за цим фахом працюють лише 27 відсотків педагогів, решта – за сумісництвом. Звісно, така проблема є і на загальнодержавному рівні.

За майже 19 років незалежності не вирішено в повному обсязі питання, пов'язаних із забезпеченням шкіл навчальною зброєю, інженерним і хімічним майном тощо. Це аж ніяк не сприяє належному рівню допризовної підготовки, зменшує зацікавленість і в учнів, і в педагогів.

науки, а також оборони України хтось свідомо ігнорує вимоги указу Президента «Про концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді». Адже, хоч як це парадоксально, саме з цих міністерств надходять документи, які часто-густо дублюють один одного, або неоднозначно трактують одні й ті само питання. Зокрема, щодо навчальної бази, методики викладання предмета тощо. Зрештою, чому ще й досі не виконана постанов Кабміну від 30 листопада 2000 року, якою передбачено запровадження посади заступника директора школи з військово-патріотичного виховання?

Загалом же тенденція до вдосконалення системи допризовної підготовки характерна не лише для України. Так, у зв'язку з терористичною загрозою початкову військову підготовку в США нині проходять 270 000 школярів. Вирішено організувати при середніх школах 280 курсів початкової військової підготовки. А торік планували охопити цією підготовкою 1820 шкіл.

У Росії також після відомих подій у Чечні прийнято рішення про відновлення цілісної системи підготовки громадян до військової служби та організації військово-патріотичного виховання. Коментарі, як то кажуть,

Згоден із цією думкою і підполковник у відставці Станіслав Рогозин, який багато років був членом методичної ради вчителів з предмета «Захист Вітчизни» Суворовського району міста Одеси.

– Складається враження, – каже мій співрозмовник, – що в міністерствах освіти і

Знати свою історію та пишатися

Складовою військово-патріотичного виховання молоді є вивчення історії та славетних традицій Збройних Сил України. Переконали: якби вдалося спрямувати всю ідеологічну міць державної системи на усвідомлення нашими громадянами єдності історичного шляху та самоідентифікації української нації, це об'єднало б захід і схід нашої країни. Саме тоді кожний громадянин України мав би всі підстави гордо стверджувати, що він є представником, за словами Михайла Грушевського, «єдиної, великої і сильної держави»!

На жаль, і в незалежній Україні створенню власної версії військово-патріотичного виховання юнаків нині перешкоджає непримиренне протистояння радянського бачення історії та нової національної історіографії. Так, певна частина нашого суспільства щиро переконана, що радянський патріотизм – це надійне підґрунтя для наслідування. А отже, джерело військово-патріотичного виховання вони вбачають виключно в героїці радянської доби. Натомість борців за незалежність України і антирадянського табору зараховують до «махрових націоналістів» і «ворогів українського народу».

Протилежна точка зору ґрунтується на запереченні радянського патріотизму, як чужого українському народові та антиукраїнського за сутністю. Живучість як радянської, так і національної версії фактів і подій, а та-

кож розбіжність у поглядах громадян України на вітчизняну історію засвідчують дані соціологічних досліджень. Під час опитування, проведеного Київським інститутом соціальної та політичної психології Академії педагогічних наук, за визнання УПА воюючою стороною у Другій світовій війні висловилися майже 70 відсотків респондентів на заході України. На сході ж, навпаки, 65 відсотків опитаних виявилися противниками такого визнання.

Чи є третій шлях сприйняття історії? Відповідь на це запитання можна було почути на Всеукраїнському науково-практичному семінарі з історії Збройних Сил України і проблем військово-патріотичного виховання молоді, який відбувся в Миколаєві.

На погляд доктора історичних наук, професора Київського інституту історичної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Олександра Потильчака, науковці та вчителі мають формувати в сучасній українській молоді переконання, що в 1941–1945 роках в Україні ворог був один – німецький нацизм, але існувало дві основні сили, які боролися з ним і мали спільну мету – визволення України.

– І не наша вина, а наша біда, – каже він, – що одна з цих сторін бачила майбутнє повоєнної України як незалежної держави, а друга геть не уявляла її існування поза радянським геополітичним простором.

До речі, обидві версії патріотизму загалом вкладаються у виважену державницьку позицію, адже Україна за радянських часів мала хоча й своєрідну, але все ж власну національну державність, представництво в ООН. Натомість українці західних територій у складі Польщі, Чехословаччини, Угорщини та Румунії були фактично позбавлені можливостей створити навіть дуже обмежену автономію. Водночас представники самостійницького напрямку антифашистського Руху опору прагнули бачити Україну незалежною державою поза межами як гітлерівського Рейху, так і сталінського СРСР.

– Військово-патріотичне виховання нашої молоді потребує неабиякої уваги та підтримки з боку державних установ, – вважає кандидат історичних наук, учений секретар комісії з питань воєнної історії України Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, доцент спецафедри Леонід Кочерга. – Істотним негативним чинником у вихованні молоді є маніпулювання фактами історичного минулого на догоду певним політичним силам.

За словами Л. Кочерги, саме тому політика держави в цій сфері має полягати в тому, щоб підтримувати і зміцнювати історичну пам'ять, доносити до суспільної свідомості правду про наш народ та його славетну історію.

Післямова

Свого часу відомий письменник і філософ Олександр Герцен писав: «Є тільки два різновиди людей – або патріот своєї Вітчизни, або ж мерзотник свого життя». Вірю, що в нашій державі значно більше патріотів, для яких найголовнішими в житті є поняття честі, совісті, відваги, любові до Батьківщини.

Хочемо ми того чи ні, але з переходом до формування Збройних Сил України на контрактній основі, дедалі більше навантаження з підготовки молоді до захисту Вітчизни лягатиме саме на школи, ліцеї, коледжі. Проте навчально-виховні заклади здебільшого не мають відповідних фахівців, спеціального педагогічного й матеріально-технічного забезпечення, а отже, неспроможні в належному обсязі охопити військово-патріотичною роботою молодь. І це серйозна проблема, яку, на мій погляд, можна розв'язати шляхом утілення в життя узагальнених пропозицій Всеук-

раїнського науково-практичного семінару. Насамперед слід підвищити рівень військово-патріотичного виховання молоді, розпочинаючи з молодших класів загальноосвітніх шкіл; дотримуватися чіткого виконання відповідної постанови Кабінету Міністрів щодо запровадження посади заступника директора школи з військово-патріотичного виховання в загальноосвітніх виховних закладах.

Окрім того, вважаю: військовим командирам, керівникам вищих і середніх навчальних закладів потрібно ефективніше використовувати можливості Університету

українознавства, козацьких організацій України, організацій ТСОУ, музеїв і засобів масової інформації.

Переконали, усе це не тільки словом, а ділом сприяло б вихованню справжніх патріотів України, майбутнього нашої держави.

Фото автора.

